

رویکرد رفتاری به حاکمیت شرکتی: نظریه‌ها و روش‌شناسی پژوهش‌ها

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۲/۰۴

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۱/۱۵

علی دیواندری *

محمدصادق هاشمی **

امین معینیان ***

چکیده

بیشتر تحقیقات حاکمیت شرکتی، با تمرکز بر رویکرد ساختاری، بر پایه نظریه نمایندگی و توسط محققین حوزه حسابداری و مالی انجام گرفته و رفتار واقعی اعضای هیئت‌مدیره کمتر مورد مطالعه بوده است. از این رو، فرایندهای تصمیم‌گیری هیئت‌مدیره به‌عنوان جعبه سیاه، برای محققین حوزه‌های استراتژی و رفتار سازمانی باقی‌مانده است. هدف این تحقیق مروری نظام مند به پژوهش‌های رویکرد رفتاری به حاکمیت شرکتی و پاسخ به این سؤال است که محققین رفتاری از چه نظریه‌ها و روش‌های پژوهشی در حوزه حاکمیت شرکتی استفاده کرده‌اند؟ در این تحقیق فراترکیب، ۷۸ مقاله با شاخص تاثیرگذاری ۴,۳۴ کد گذاری شدند و در نتیجه ۱۴۰۴ کد توصیفی و ۳۳۷ کد محتوایی ثبت گردید. بدین ترتیب، ۲۸ نظریه شناسایی شد که در قالب سه مقوله «نظریه‌های مرتبط با نقش هیئت‌مدیره»، «نظریه‌های عمومی» و «نظریه‌های روانشناسی اجتماعی» دسته‌بندی گردید. نتایج همچنین نشان داد که بیشتر تحقیقات، بنیان نظریه نمایندگی داشته و از روش‌های کمی و طرح‌های تحقیق مقطعی بهره برده‌اند. پیشنهاد می‌گردد نویسندگان در آینده به گردآوری داده‌های اولیه از طریق پیمایش، مصاحبه و مشاهده و با استفاده از روش‌های کیفی و آمیخته و نیز با طرح‌های تحقیق طولی، به توسعه نظریه‌های اقتضایی برای فهم پویایی‌های فرایندهای هیئت‌مدیره بپردازند.

واژگان کلیدی: حاکمیت شرکتی، رویکرد رفتاری، فرایندهای هیئت‌مدیره، مرور نظام‌مند، فراترکیب، نظریه‌های روانشناسی اجتماعی

* استاد گروه مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران، divandari@ut.ac.ir

** کاندیدای دکتری مدیریت سیاستگذاری بازرگانی دانشگاه تهران، hashemims@ut.ac.ir

*** دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت دولتی دانشگاه تهران، Amin.moeinian@ut.ac.ir

فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال سیزدهم، شماره ۵۱، پاییز ۱۳۹۷، صفحه ۱۴۰-۱۰۷

مقدمه

حاکمیت شرکتی موضوعی است که تحقیقات بسیار زیادی هم در ایران و هم در جهان در مورد آن صورت گرفته است؛ اما اغلب تحقیقات با رویکرد حسابداری و مالی انجام گرفته و مطالعات کمی با نگاه استراتژیک و مدیریتی به این موضوع مهم پرداخته‌اند. در بیشتر پژوهش‌ها بر موضوعاتی نظیر حسابرسی، کیفیت صورت‌های مالی، گزارش دهی مستمر و سیستم‌های کنترلی تأکید شده است. اگرچه این موارد در حاکمیت شرکتی مؤثر و مفید هستند، اما بدیهی است که تمام جنبه‌های این موضوع و به‌ویژه جنبه‌های مربوط به فرایندهای تصمیم‌گیری هیئت‌مدیره‌ها و مسائل رفتاری و سیاسی را در برنمی‌گیرند. از این رو نمی‌توان انتظار داشت تبیین‌های کاملی را از آن‌ها داشته باشیم. در سال‌های اخیر، محققین زیادی در مورد ضرورت مطالعه مسائل مرتبط با حاکمیت شرکتی و هیئت‌مدیره‌ها با زاویه دیدی متفاوت نسبت به نظریه مشهور «نمایندگی»^۱ سخن گفته‌اند (P.-J. Bezemer, Nicholson, & Pugliese, 2014; Daily, Dalton, & Cannella Jr, 2003; Forbes & Milliken, 1999; Ghoshal, 2005; Hambrick, Werder, & Zajac, 2008; Huse, Hoskisson, Zattoni, & Viganò, 2011; Westphal & Zajac, 2013). به دلیل فرضیه‌های غیرواقع‌بینانه و ناتوانی در پیش‌بینی درست عملکرد شرکت‌ها، انتقادات مهمی بر این دیدگاه وارد شده (Ghoshal, 2005; Roberts, McNulty, & Stiles, 2005; Westphal & Zajac, 2013)، به ضرورت «تکثرگرایی نظری»^۲ و دستیابی به «نظریه‌های فرایندی»^۳ برای ایجاد فهم عمیق‌تر از فرایندهای هیئت‌مدیره و پویایی‌های آن اشاره شده است (Bailey & Peck, 2013; Daily, Dalton, & Cannella Jr, 2003; Forbes & Milliken, 1999; Gabriellson & Huse, 2004; Huse, 2008; Pugliese et al., 2009; Pye & Pettigrew, 2005; Roberts et al., 2005; Van Ees, Gabriellson, & Huse, 2009). به‌طور دقیق‌تر، بسیاری از تجویزهای نظریه نمایندگی هم در مطالعات تجربی و هم در موارد عملی، به‌گونه‌ای نقض شده‌اند (Dalton, Daily, Ellstrand, & Johnson, 1998) که بیانگر آن است که نظریه نمایندگی در پیش‌بینی پیامدها، چندان هم قوی نیست. از این رو، ضرورت توضیح عمیق‌تر و واقع‌گرایانه‌تر عوامل تأثیرگذار بر حاکمیت شرکت‌ها مشخص می‌شود.

اما سؤال این است که چرا نظریه نمایندگی، دیدگاهی غالب در پژوهش و عمل است؟ (P.-J. Bezemer et al., 2014; Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Huse, 1998)

(Zajac & Westphal, 1995; 2008) شاید دلیل اصلی را بتوان سادگی این نظریه دانست که به سازمان‌های بزرگ و پیچیده تنها به‌عنوان ترکیبی از دو بازیگر اصلی می‌نگرد: سهامداران و مدیران که منافع شفاف و ثابتی دارند و هرکدام نیز در جهت منافع خود عمل می‌کنند (Roberts, 2001; Daily, Dalton, & Cannella Jr, 2003). این نظریه دچار «فردگرایی روش‌شناسی^۴» است. یعنی یک پدیده اجتماعی را تنها حاصل جمع «اعمال در سطح فردی» دانسته و از «فرضیات ساده‌شده» بهره می‌برد (Westphal & Zajac, 2013). بنابراین با استفاده از داده‌های آرشیوی و مدل‌های ریاضی (Gabrielsson & Huse, 2004) برای فهم یک پدیده اجتماعی-اقتصادی پیچیده، تعدادی متغیر عمومی حاکمیت شرکتی (نظیر تعداد اعضای هیئت‌مدیره، استقلال و ...) را به عملکرد مرتبط می‌سازد. در نهایت نیز تجویزهای مشخصی را برای پیاده‌سازی، ارائه کند (Ghoshal, 2005; Huse & Gabrielsson, 2008).

در مرور نظام‌مند ۱۲۷ مطالعه تجربی حاکمیت شرکتی، گابریلسون و هیوز (۲۰۰۴) دریافتند که اغلب تحقیقات، هیئت‌مدیره‌ها را به‌عنوان «جعبه‌های سیاه^۵» نگریسته و مطالعات اندکی به ابعاد رفتاری و «تکاملی^۶» پرداخته‌اند. در این تحقیقات، رفتار واقعی (Pye & Pettigrew, 2005) هیئت‌مدیره‌ها مطالعه نشده است؛ بلکه تنها «شاخص‌های نماینده^۷» برای اندازه‌گیری آثار مداخله‌ای جنبه‌های رفتاری، مورد استفاده قرار گرفته است.

نگاه عمیق‌تر به این «جعبه سیاه» با گردآوری داده‌های اولیه در مورد فرایندهای مشارکت، قدرت و نفوذ، نشان می‌دهد که هیئت‌مدیره‌ها بیشتر از آنکه با چالش تضاد منافع درگیر باشند، با مسائل ارتباطی و عدم اطمینان موجود در فرایند تصمیم‌گیری استراتژیک دست‌وپنجه نرم می‌کنند (Bailey & Peck, 2013; P.-J. Bezemer et al., 2014; Huse, 2008; Leblanc & Schwartz, 2007; Pugliese et al., 2009; Roberts et al., 2005). در حقیقت، محققینی که بر روی ابعاد رفتاری تمرکز می‌کنند، معتقدند که اگرچه مسائل ساختاری و قانونی، در حاکمیت شرکتی مهم‌اند، اما برای فهم کامل فرایند حاکمیت شرکتی از جنبه نظری و اجرای حاکمیت خوب به‌صورت عملی، کافی نیستند؛ چراکه تعاملات بین اعضای هیئت‌مدیره و نیز با سایر ذینفعان سازمان، نقش مهم‌تری در این زمینه بازی کرده و باید در مرکز توجه قرار گیرند (Gabrielsson & Huse, 2004; Van

(Puyvelde, Brown, Walker, & Tenuta, 2018). به بیان دیگر، با استفاده از رویکرد رفتاری به حاکمیت شرکتی، می‌توان نظریه پردازی واقع‌بینانه‌تر و اجرای کاربردی‌تری داشت (Van Ees et al., 2009).

قابل توجه است که در مرور ادبیات این حوزه، هیچ نمونه‌ای که مقالات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری را به صورت یکجا و نظام‌مند مرور کرده باشد یافته نشد و چند مقاله موجود در این زمینه نیز تنها به مرور ادبیات به صورت غیر سیستماتیک و ارائه پیشنهادها و پژوهشی در این زمینه پرداخته‌اند (برای نمونه Daily, Dalton, & Gabriellson & Huse, 2004; Hambrick et al., 2008; Huse et al., 2011; Cannella, 2003; Weitzner & Peridis, 2011; Pye & Pettigrew, 2005; Leblanc & Schwartz, 2007). برخی نیز با مرور غیر نظام‌مند، به توسعه مدل مفهومی دست‌زده‌اند (برای نمونه: Hambrick & Mason, 1984; Huse, 2008; Rindova, 1999; Forbes & Milliken, 1999; Schmidt & Brauer, 2006; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Ees et al., 2009; Westphal & Zajac, 2013). تنها یک مقاله به مرور نظام‌مند «مشارکت اعضای هیئت‌مدیره در زمینه استراتژی»^۱ که در حقیقت موضوعی خاص در دل تحقیقات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری است، پرداخته است (Pugliese et al., 2009). لذا با توجه به این شکاف، هدف این تحقیق انجام مرور نظام‌مند بر روی کلیه مقالات منتشر شده در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری به منظور ایجاد تصویری بزرگ برای محققین جهت انجام تحقیقات تجربی در این حوزه است. سؤال اصلی این تحقیق این است که محققین حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری، چه نظریه‌ها و روش‌های پژوهشی را به کار گرفته‌اند؟

ادبیات پژوهش

دیلی، دالتون و کانلا، (۲۰۰۳) از نخستین کسانی بودند که نظریه نمایندگی و تحقیقات انجام‌گرفته در حوزه حاکمیت شرکتی با بهره‌گیری صرف از داده‌های آرشویی (ثانویه) را به چالش کشیدند. آن‌ها بر ضرورت استفاده از نظریات دیگر نظیر وابستگی منابع، خادمیت و نهادگرایی در تحقیقات این حوزه با استفاده از داده‌های دسته اول و «فرایند محور»^۱ تأکید کرده و توجه پژوهشگران دیگر را به این جهت‌گیری جدید برانگیخته‌اند. همچنین مطالعاتی که نتایج بی‌معنا بین نظریه نمایندگی و عملکرد مالی شرکت‌ها

برقرار کرده بودند را برشمردند (به عنوان نمونه یک فراتحلیل در این زمینه (Dalton et al., 1998)). سپس این‌گونه بیان می‌کنند که دلیل این روابط بی‌معنا، «وجود فرایندهای مداخله‌گر مابین استقلال هیئت‌مدیره و عملکرد مالی» و اهمیت وظایف دیگر نظیر «به دست آوردن منابع باارزش» و «مشارکت در زمینه استراتژی» است که هیئت‌مدیره را از نظارت‌گر صرف، به «منبعی برای مشاوره و راهنمایی مدیرعامل» بدل می‌سازد. بنابراین «تضاد نظارت و پشتیبانی»، منجر به ایجاد «چالش برای ایجاد و حفظ اعتماد در روابط با مدیران اجرایی و حفظ فاصله برای نظارت اثربخش، می‌شود». در ادامه، چالش‌های پیش‌رو برای گردآوری داده‌های اولیه فرایند محور را تشریح می‌کنند که اصلی‌ترین آن، دشواری دسترسی به اعضای هیئت‌مدیره و مدیران ارشد، به دلیل محافظه‌کاری و ترس از اقدامات قانونی در صورت اطلاع از جزییات تصمیم‌گیری‌ها و رفتارهای ایشان بوده است.

همبریک و همکاران (۲۰۰۸) در یک تحقیق مروری، به دنبال آن بودند تا از میان جریان‌های تحقیقاتی گوناگون در حوزه حاکمیت شرکتی که بخش عمده‌ای از آن توسط رویکردهای اقتصادی و حقوقی احاطه شده بود، نقش و جایگاه محققین حوزه مطالعات سازمانی و استراتژی را متمایز سازند. بدین منظور، آن‌ها بر اساس دو بعد تمرکز درون‌سازمانی/برون‌سازمانی و ارتباط تحقیقات با ساختار رسمی، ساختار رفتاری و فرایندهای رفتاری، شش جریان تحقیقاتی در این حوزه را معرفی کردند که در حقیقت چهار جریان «قدرت»، «روانشناسی اجتماعی»، «شبکه‌های اجتماعی» و «مدیریت نمادین» را می‌توان جریان‌های رفتاری به حاکمیت شرکتی نامید. همبریک و همکاران در پایان اذعان می‌کنند که ادبیات کنونی حاکمیت شرکتی بیشتر حاکمیت را به‌عنوان یک مسئله «مالک-نماینده»^۱ مابین سهامداران و مدیران در نظر گرفته است و لذا توصیه می‌کنند که محققین از بینش‌های مفید دیگر در مورد موضوعات بسیار پیچیده-تری نظیر ذینفعان متعدد، پویایی‌های هیئت‌مدیره، فرایندهای مدیریتی، انگیزاننده‌ها و ارزش‌های مدیریتی و سیستم‌های ملی (نظیر فرهنگ، نظام حقوقی و غیره) بهره ببرند.



شکل ۱. رویکردهای گوناگون درباره حاکمیت شرکتی،

(Hambrick et al., 2008)، اقتباس از (Zajac & Westphal, 1998)

بر اساس مرور نظاممند انجام گرفته، می توانیم دیدگاه رفتاری خود نسبت به تحقیقات حاکمیت شرکتی در مقایسه با رویکرد کلاسیک را بدین صورت تشریح کنیم:

درحالی که در تحقیقات کلاسیک، بیش از هر وظیفه‌ای بر «وظیفه کنترلی»^{۱۱} هیئت‌مدیره تأکید شده است (Finkelstein & D'aveni, 1994; Huse, 2008; Qian, Zhang, & Liu, 2015; Subramaniam, Stewart, Ng, & Shulman, 2013; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Puyvelde et al., 2018; Zhang, 2013; Zona & Zattoni, 2007) رویکرد رفتاری، «وظایف خدمت‌رسانی»^{۱۲} نظیر هدایت مدیریت ارشد سازمان از طریق ارائه «مشاوره و راهنمایی»^{۱۳} (Chen, 2011; Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Gabrielsson & Winlund, 2000; Huse & Zattoni, 2008; Ingley & Van der Walt, 2001; Knockaert, Bjornali, & Erikson, 2015; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Puyvelde et al., 2018; Westphal, 1999) «شبکه‌سازی» (Bailey & Peck, 2013; Gabrielsson & Winlund, 2000; Huse, 2008; Knockaert et al., 2015; Torchia, Calabrò, & Morner, 2015; Van Puyvelde et al., 2018; Westphal & Milton, 2000; Westphal & Stern, 2006; Zona & Zattoni, 2007) و «مشارکت در زمینه استراتژی»^{۱۴} (Ingley & Van der Walt, 2001; Judge Jr & Zeithaml, 1992; Kim, Burns, & Prescott, 2009; Knockaert et al., 2015; McNulty & Pettigrew, 1999; Stiles, 2001; Subramaniam et al., 2013; Weitzner & Peridis, 2011) اهمیت بیشتری یافته است.

درحالی که موضوع اصلی تحقیقات کلاسیک، ساختار و مکانیسم‌های رسمی برای حاکمیت است، تعاملات و تصمیمات، موضوعات محوری در رویکرد رفتاری به شمار

می‌روند (Brundin & Nordqvist, 2008; Hambrick et al., 2008; Van Ees et al., 2009). همچنین درحالی‌که تحقیقات کلاسیک صرفاً بر مسائلی نظیر اقدامات کنترلی و تضاد (Brundin & Nordqvist, 2008; Finkelstein, 1992; Forbes & Milliken, 1999; Pugliese et al., 2009; Rindova, 1999; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Puyvelde et al., 2018; Finkelstein, 1994 #74; Wan & Ong, 2005; Zajac & Westphal, 1996; Zhang, 2013) و قدرت رسمی (وابسته به ساختار) (Pearce & Pearce, 1995; Pearce & Pearce, 1995; Pearce & Pearce, 1995; Zahra, 1991; Pettigrew & McNulty, 1995; Udueni, 1999) رویکرد رفتاری توجه ویژه‌ای را به موضوعاتی نظیر اعتماد (Huse, Gulati & Westphal, 1999; Huse, Gulati & Westphal, 1999; Huse & Zattoni, 2008; Roberts, 2001; Roberts et al., 2005; Sundaramurthy & Gulati & Westphal, 2003; Zand, 1972; Zhang, 2013) مشارکت و همکاری (Lewis, 2003; Zand, 1972; Zhang, 2013) (Hendry, Kiel, & Nicholson, 2010; Roberts et al., 2005; Sundaramurthy & Brundin & Nordqvist, 2008; Lewis, 2003; Westphal, 1999; Zhang, 2013) روابط میان فردی (Bailey & Peck, 2013; Huse, 1998, 2008; Schwarz, 2000) (Huse, 1998, 2008; Schwarz, 2000) (Pettigrew & McNulty, 1995; Roberts et al., 2005; Van Puyvelde et al., 2018; Westphal, 1998, 1999; Zajac & Westphal, 1996; Zhang, 2013) و قدرت ارتباطی (نفوذ) (Finkelstein, 1992; Huse, 1998; Pettigrew & McNulty, 1995; Pye & Pettigrew, 2005; Udueni, 1999; Westphal & Milton, 2000; Westphal & Stern, 2006) مبذول می‌دارد.

درحالی‌که تئوری نمایندگی پایه نظری غالب در تحقیقات کلاسیک است (Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Gabrielsson & Huse, 2004; Roberts, 2001; Roberts et al., 2005) محققین رفتاری تلاش می‌کنند که برای تئوری‌های جایگزین و مکمل نظیر «تئوری وابستگی منابع» (Gabrielsson & Winlund, 2000; Goodstein, Gautam, & Boeker, 1994; Haynes & Hillman, 2010; Huse & Zattoni, 2008; Johnson, Schnatterly, & Hill, 2013; Judge Jr & Zeithaml, 1992; Kim et al., 2009; McNulty & Pettigrew, 1999; Pugliese et al., 2009; Roberts et al., 2005; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Puyvelde et al., 2018; Wan & Ong, 2005; Zhang, 2013) «تئوری خادمیت» (Ghoshal, 2005; Johnson et al., 2013; Kim et al., 2009; Roberts, 2001; Roberts et al., 2005; Van Puyvelde et al., 2018; Westphal, 1999; Zhang, 2013) «تئوری شبکه‌های اجتماعی» (Gabrielsson & Huse, 2004; Gulati & Westphal, 1999; Huse, 2008; Huse et al., 2011; McDonald, Khanna, & Westphal, 2008; Pearce, 1995; Pearce & Zahra, 1991; Van Ees et al., 2009; Westphal & Milton, 2000) «تئوری رده‌های بالای سازمانی» (Chen, 2011; Hambrick, 2007; Hambrick & Mason, 2007) را توسعه می‌دهند.

1984; Kanadlı, Bankewitz, & Zhang, 2018; Kor, 2006; Tihanyi, Ellstrand, Daily, & Dalton, 2000) و غیره پشتیبانی تجربی کسب کنند تا به تکثرگرایی نظری (Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Forbes & Milliken, 1999; Gabrielsson & Huse, 2004; Pugliese et al., 2009; Roberts et al., 2005) دست پیدا کنیم. نکته قابل توجه این است که این تئوری‌ها مفروضات متفاوتی درباره رفتار انسان دارند. به‌عنوان مثال تئوری نمایندگی مدیران را به‌عنوان انسان‌های منطقی در نظر می‌گیرد که در راستای منافع شخصی خود رفتار می‌کنند و قابل اعتماد نیستند؛ لذا باید آن‌ها را کنترل کنیم. در نقطه مقابل، تئوری خادمیت معتقد است که منافع مدیران می‌تواند با منافع ذینفعان هم‌راستا گردد و بر مبنای شایستگی‌ها و رفتارهای گذشته ایشان، می‌توانیم به‌عنوان خادمان سازمان که برای موفقیت آن تلاش می‌کنند، به آن‌ها اعتماد کنیم (Ghoshal, 2005; Huse, 2008; Roberts, 2001; Roberts et al., 2005; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Ees et al., 2009).

درحالی‌که ساختار هیئت‌مدیره و ویژگی‌هایی نظیر «استقلال هیئت‌مدیره»^{۱۵} (Baysinger & Hoskisson, 1990; Ben-Amar, Francoeur, Hafsi, & Labelle, 2013; Chen, 2011; Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Knockaert et al., 2015; Pearce & Zahra, 1991; Pettigrew & McNulty, 1995; Tian, Haleblan, & Rajagopalan, 2011; Wan & Ong, 2005; Westphal & Zajac, 1995; Zajac & Westphal, 1996) نقش مدیرعامل و رئیس هیئت‌مدیره^{۱۶} (Ben-Amar et al., 2013; Finkelstein & D'aveni, 1994; Gabaldon, Kanadlı, & Bankewitz, 2018; Knockaert et al., 2015; Wan & Ong, 2005; Westphal, 1998; Westphal & Zajac, 1995) «جبران خدمت اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل»^{۱۷} (Huse, 2008; Westphal, 1998; Zajac & Westphal, 1995) و «تعداد اعضای هیئت‌مدیره»^{۱۸} (Ben-Amar et al., 2013; Forbes & Milliken, 1999; Gabaldon et al., 2018; Gabrielsson & Winlund, 2000; Goodstein et al., 1994; Pearce & Zahra, 1992; Rindova, 1999; Tihanyi et al., 2000; Torchia et al., 2015) موضوعات در تحقیقات کلاسیک می‌باشند، «ویژگی‌های جمعیت شناختی»^{۱۹} هیئت‌مدیره و مهم‌تر از آن «سرمایه‌های انسانی و ارتباطی» اعضای هیئت‌مدیره و به‌عبارت‌دیگر «شایستگی‌ها» در رویکرد رفتاری اهمیت بیشتری پیدا می‌کنند (موضوعاتی نظیر «طول خدمت اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل»^{۲۰} (Ben-Amar et al., 2013; Combs, Ketchen Jr, Perryman, & Donahue, 2007; Gabaldon et al., 2018; Hambrick & Mason, 1984; Haynes & Hillman, 2010; Johnson et al., 2013; Kor, 2006; Pearce, 1995; Westphal & Zajac, 1995) «سن» (Gabaldon et al., 2018; Golden

& Zajac, 2001; Hambrick & Mason, 1984; Johnson et al., 2013; Qian et al., 2015; Tihanyi et al., 2000; Torchia et al., 2015; Westphal & Zajac, 1995; Zajac & Westphal, 1996)، «جنسیت» (Ben-Amar et al., 2013; Johnson et al., 2013; Nielsen & Huse, 2010; Qian et al., 2015; Van der Walt & Ingley, 2003; Westphal & Milton, 2000)، «دانش عمومی کسب‌وکار»^{۲۱} که ماحصل «تحصیلات و پیشینه وظیفه‌ای»^{۲۲} (Finkelstein, 1992; Forbes & Milliken, 1999; Gabaldon et al., 2018؛ فرد است Hambrick & Mason, 1984; Haynes & Hillman, 2010; Johnson et al., 2013; Knockaert et al., 2015; Kor, 2006; Tihanyi et al., 2000; Van der Walt & Ingley, 2003)، «پیشینه در صنعت»^{۲۳} (Finkelstein, 1992; Gabaldon et al., 2018; Goodstein et al., 1994; Hambrick & Mason, 1984; Haynes & Hillman, 2010; Knockaert et al., 2005) «دانش مرتبط با شرکت»^{۲۴} (Bailey & Peck, 2013; Finkelstein, 1992; Forbes & Milliken, 1999; Haynes & Hillman, 2010; Kor, 2006; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Westphal & Bednar, 1995) Westphal & Zajac, 2005 و «عضویت اعضای هیئت‌مدیره در سایر هیئت‌مدیره‌ها»^{۲۵} (Finkelstein, 1992; Gulati & Westphal, 1999; Haynes & Hillman, 2010; Ruigrok, Peck, & Keller, 2006; Tian et al., 2011; Udueni, 1999; Westphal & Stern, 2006) درحالی‌که اغلب مطالعات کلاسیک بر روی «مزنونین همیشگی» (P.-J. Bezemer et al., 2014; Forbes & Milliken, 1999; Gabrielson & Huse, 2004; Huse, 2008; Huse & Gabrielson, 2008) متمرکزند تا بتوان «مدل‌های ریاضی» (Ghoshal, 2005) «واریانسی» (Huse et al., 2011; Langley, 1999) و «ورودی-خروجی» (P.-J. Bezemer et al., 2014; Gabrielson & Winlund, 2000; Huse, 1998, 2008; Huse et al., 2011; Pugliese et al., 2009) را توسعه داده و آزمون کرد، رویکرد رفتاری باید به دنبال گشودن جعبه سیاه فرایندهای هیئت‌مدیره (Leblanc & Schwartz, Huse & Zattoni, 2008)؛ Zona & Zattoni, 2007؛ Zhang, 2013؛ Pugliese et al., 2009) و در حالت ایده‌آل آن به دنبال توسعه «مدل‌های فرایندی» (Langley, 1999) باشد که بینش عمیق‌تری را نسبت به «فرایندهای هیئت‌مدیره» (Bailey & Peck, 2013; Evans, 2010; Forbes & Milliken, 1999; Golden & Zajac, 2001; Huse, 2008; Leblanc & Schwartz, 2007; Pye & Pettigrew, 2005) و «پویایی‌های» آن (Brundin & Nordqvist, 2008; Huse, 1998)؛ Pye & Pettigrew, 2005) به دست می‌دهند. لذا درحالی‌که عمده تحقیقات کلاسیک حاکمیت شرکتی با استراتژی کمی «تحقیقات آرشیوی» و مبتنی بر داده‌های ثانویه است (Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Gabrielson & Huse, 2004; Gabrielson &

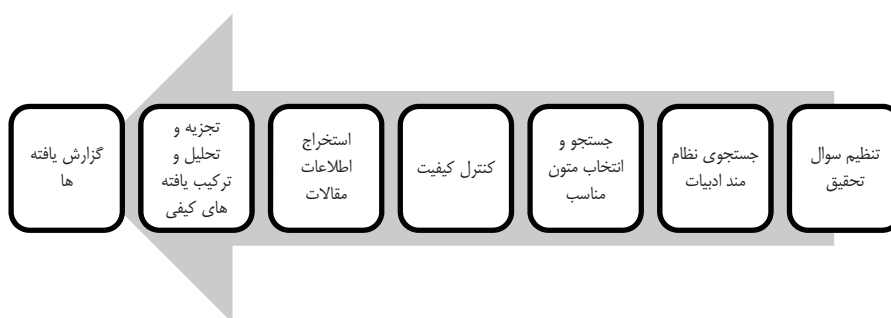
(Winlund, 2000; Huse, 2008; Pugliese et al., 2009) در تحقیقات رفتاری استفاده بیشتری از استراتژی «پیمایش» (Finkelstein & D'aveni, 1994; Gabaldon et al., 2018; Knockaert et al., 2015; Nielsen & Huse, 2010; Pearce & DeNisi, 1983; Westphal & Stern, 2006; Zona & Zattoni, 2007) برای به دست آوردن داده‌های اولیه از اعضای هیئت‌مدیره و مدیران عامل صورت گرفته است. به‌علاوه نزدیک‌تر شدن به هیئت‌مدیره‌ها و گردآوری داده‌های کیفی با روش‌هایی چون «مصاحبه» (Bailey & Peck, 2013; Hendry et al., 2010; McNulty & Pettigrew, 1999; Pettigrew & McNulty, 1995; Roberts et al., 2005; Subramaniam et al., 2013) و «مشاهده» (P.-J. Bezemer et al., 2014; P. J. Bezemer, Nicholson, & Pugliese, 2018; Brundin & Nordqvist, 2008; Huse, 1998; Huse & Zattoni, 2008; Willems, Andersson, Jegers, & Renz, 2017) استفاده از استراتژی‌های پژوهش کیفی نظیر «مطالعه موردی» (Bailey & Peck, 2013; P.-J. Bezemer et al., 2014; P. J. Bezemer et al., 2018; Hendry et al., 2010; Huse, 1998; Huse & Zattoni, 2008; Pettigrew & McNulty, 1995; Willems et al., 2017) «تئوری داده بنیاد» (Bailey, 2009; Evans, 2010; Hendry et al., 2010) و «تحقیقات مردم شناسانه» (Brundin & Nordqvist, 2008; Evans, 2010) برای توسعه مدل‌های فرایندی در میان پژوهش‌های رفتاری حاکمیت شرکتی دیده شده است که روزبه‌روز به تعداد و اهمیت آن‌ها افزوده می‌شود.

بی‌شک پژوهش‌های مرور شده، چارچوب‌های اولیه مناسبی در اختیار پژوهشگران، برای انجام مطالعات تجربی در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری می‌گذارند. اما از آنجایی که این مرور ادبیات به‌صورت نظام‌مند انجام نگرفته، در این پژوهش به دنبال آنیم تا ضمن انجام مرور نظام‌مند، تصویری جزئی‌تر و دقیق‌تر از تحقیقات صورت گرفته در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری ارائه دهیم.

روش پژوهش

مرور ادبیات تحقیق کمک می‌کند تا یک موضوع گسترده را محدودسازیم و لذا سؤالات تحقیق را متمرکز و دقیق انتخاب کنیم و نیز تصویری از طرح‌های تحقیق سایرین و شیوه اندازه‌گیری متغیرها و تحلیل داده‌ها در اختیار داشته باشیم. (Neuman & Robson, 2017, p. 91). این پژوهش یک مرور نظام‌مند از ادبیات حاکمیت شرکتی، با تمرکز بر

پژوهش‌های رفتاری در این حوزه است. در این تحقیق از روش فراترکیب برای مرور نظام‌مند ادبیات استفاده می‌کنیم. روش هفت مرحله‌ای «سندلوسکی و باروسو» که در اغلب پژوهش‌های فراترکیب از آن استفاده شده است در شکل ۲ خلاصه شده است:



شکل ۲، مراحل هفت‌گانه فراترکیب، (Sandelowski, Barroso, & Voils, 2007)

در خصوص روایی تحقیق، پس از شناسایی و انتخاب مقالات توسط محقق، فهرست مقالات توسط دو استاد حوزه حاکمیت شرکتی بررسی و تأیید گردید که مقالات مرتبط با رویکردهای رفتاری به حاکمیت شرکتی می‌باشند. همچنین اعتبار مجلات به‌عنوان شاخص دیگری برای سنجش کیفیت مقالات و روایی مدنظر قرار گرفت که در بخش کیفیت مقالات، در این باره توضیحات تفصیلی ارائه گردیده است. پایایی تحقیق نیز با محاسبه ضریب «کاپا» که توافق بین دو کدگذار را نشان می‌دهد، محاسبه شده است و از بین سه مقاله انتخابی که جمعاً کدگذار اول ۷۳ کد و کدگذار دوم ۶۴ کد برای آن‌ها درج کرده است، عدد ۰,۶۹۵ به دست آمد که با توجه به آنکه از ۰,۶ بالاتر است، نشان‌دهنده پایایی مناسب این تحقیق است (Gwet, 2012).

در این تحقیق پیش از آغاز فرایند مطالعه نظام‌مند، یک پایگاه داده در نرم‌افزار ماکروسافت اکسل شامل ۱۸ فیلد اصلی طراحی گردید. این فیلدها شامل: کشور محل تحقیق؛ کلیدواژه جستجو؛ عنوان مقاله؛ نویسندگان؛ سال انتشار؛ تعداد ارجاعات^{۲۶} به مقاله تا به امروز؛ مجله منتشرکننده؛ امتیاز مجله در سال ۲۰۱۷ بر اساس شاخص عامل تأثیر مجله^{۲۷}؛ امتیاز مجله در سال ۲۰۱۷ بر اساس شاخص «سایت‌اسکور^{۲۸}»؛ سؤال اصلی تحقیق؛ نوع تحقیق (بر اساس تقسیم‌بندی مورد استفاده توسط (Pugliese et al., 2009) شامل کمی تجربی، کیفی تجربی، آمیخته تجربی^{۲۹}، مرور ادبیات، مفهومی^{۳۰})؛

استراتژی تحقیق تجربی (بر اساس چارچوب (Denscombe, 2014) شامل تحقیقات آرشیوی^{۳۱}، تحقیقات پیمایشی^{۳۲}، مطالعه موردی، نظریه داده بنیاد، مردم‌نگاری، پدیدارشناسی، اقدام پژوهی، روش‌های آمیخته و مرور نظام‌مند)؛ افق زمانی تحقیق شامل طرح مقطعی^{۳۳} و طولی^{۳۴}؛ روش گردآوری داده‌ها (بر اساس چارچوب (Denscombe, 2014) (شامل: داده‌های آرشیوی، پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده)؛ روش تحلیل داده‌ها (روش‌های کیفی بر اساس چارچوب (Langley, 1999) شامل: روش نوشتاری^{۳۵}، کدگذاری نظام‌مند (تئوری داده بنیاد)، کمی سازی^{۳۶}، بصری سازی^{۳۷}، قالب‌های جایگزین^{۳۸} و روش ترکیبی^{۳۹}) و روش‌های کمی بر اساس چارچوب (Mills, Bonner, & Francis, 2006) شامل: تحلیل‌های تک متغیره^{۴۰}، روش‌های نا پارامتریک و تحلیل‌های چندمتغیره^{۴۱} شامل: تحلیل همبستگی و رگرسیون، تحلیل عاملی، مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل واریانس؛ جامعه و نمونه تحقیق؛ صنعت/بخش/نوع سازمان‌ها؛ و یافته‌های تحقیق بوده است.

تنظیم سؤال تحقیق

چه چیزی: سؤال اصلی این تحقیق این است که محققین حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری، چه نظریه‌ها و روش‌های پژوهشی را در این زمینه به کار گرفته‌اند؟ چه کسی: جامعه این پژوهش، کلیه مقالات مرتبط با حوزه حاکمیت شرکتی در مجلات معتبر بین‌المللی است که به‌نوعی از رویکرد رفتاری در مطالعه خود بهره برده‌اند (معیار انتخاب مقالات نمونه در ادامه تشریح خواهد شد). چه زمانی: از نظر زمانی، نخستین مقاله که به‌طور مستقیم رویکرد رفتاری به حاکمیت شرکتی را مورد توجه قرار داده است و در مقالات سایر صاحب‌نظران نیز به‌عنوان یکی از محرک‌های اولیه این موضوع به آن اشاره شده است (به‌عنوان نمونه در مقالات برجسته (Carpenter & Westphal, 2001; Forbes & Milliken, 1999; Golden & Zajac, 2001; Judge Jr & Zeithaml, 1992; Westphal & Zajac, 1995)) در سال ۱۹۸۴ توسط (Hambrick & Mason, 1984) و با تمرکز بر ویژگی‌های جمعیت شناختی و سابقه مدیران ارشد (اعضای هیئت‌مدیره و تیم مدیریت ارشد) و رابطه آن در عملکرد استراتژیک شرکت‌ها منتشر شده و به‌عنوان نخستین سال در بررسی مقالات در این تحقیق مورد توجه قرار گرفته است. یکی از نشانه‌های اهمیت این مقاله تعداد بسیار بالای ارجاعات به آن (نزدیک به ۱۱۰۰۰ ارجاع)

است که در میان کل مقالات بررسی شده، بیشترین آمار را به خود اختصاص داده است. همچنین بررسی مقالات تا انتهای سال ۲۰۱۸ در بازه موردبررسی این تحقیق بوده است. چگونه: در این پژوهش از داده‌های ثانویه (یا آرشیوی) که مقالات منتشرشده در مجلات هستند، استفاده شده است.

جستجوی نظام‌مند ادبیات

در قدم نخست، با مطالعه سه مقاله در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری (مقالات (Huse, 2008; Van Ees et al., 2009; Westphal & Zajac, 2013))، کلمات کلیدی برای جستجو تعریف گردید. سپس یکایک کلمات در سایت گوگل اسکالر مورد جستجو قرار گرفت. در این مرحله، مواردی که عناوین آن‌ها دارای ارتباط ظاهری با موضوع نبودند، نادیده گرفته شده و صرفاً مواردی وارد پایگاه داده شدند که لااقل در حوزه حاکمیت شرکتی بودند. در این مرحله تعداد ۱۴۰ مورد ثبت گردید.

جستجو و انتخاب متون مناسب

سپس چکیده مطالب مطالعه شد و آن‌هایی که با حداقل یک ویژگی از ویژگی‌های رویکرد رفتاری به حاکمیت شرکتی همخوانی داشتند، گزینش شدند. این ویژگی‌ها شامل: درباره وظایف خدمت‌رسانی هیئت‌مدیره باشند؛ یا درباره تعاملات یا تصمیمات هیئت‌مدیره و تیم مدیریت ارشد و به موضوعاتی نظیر قدرت، اعتماد، احساسات، مشارکت و غیره پرداخته باشد؛ یا مبنای تئوریک به‌غیراز تئوری نمایندگی داشته باشد (نظیر تئوری خادمت، وابستگی به منابع، رده‌های بالای سازمانی و غیره)؛ یا درباره ویژگی‌های جمعیت شناختی یا شایستگی‌های اعضای هیئت‌مدیره باشد؛ یا درباره فرایندهای هیئت‌مدیره و پویایی‌های آن بوده و از داده‌های اولیه استفاده نموده باشد. پس از انجام این فرایند، ۸۸ مورد باقی ماند. در قدم بعدی، کتاب‌ها، فصل‌های کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، سایر گزارش‌های دانشگاهی و مقالات کنفرانسی که در مجلات منتشر نشده‌اند، حذف گردید و لذا ۸۲ مقاله، به‌جا ماند. هدف این بود که صرفاً بر روی مقالات منتشرشده که مورد داوری قرار گرفته‌اند تمرکز گردد تا اعتبار تحقیق، افزایش یابد.

کنترل کیفیت (انتخاب مجلات)

به‌عنوان آخرین مرحله از فرایند پالایش مقالات، از شاخص‌های ژورنال ایمپکت فکتور و سایت‌اسکور استفاده شد که از اعتبار بسیار بالایی برخوردارند.

جدول ۱، مجلات، تعداد مقالات منتخب آن‌ها برای مرور و امتیازهای JIF و CiteScore آن‌ها در سال ۲۰۱۷

Row	Journal	Number of Articles	Impact Factor 2017	CiteScore 2017
1	Corporate Governance: An International Review	14	2.705	2.77
2	Administrative Science Quarterly (ASQ)	8	5.878	6.36
3	Academy of Management Journal (AMJ)	8	6.7	7.44
4	Strategic Management Journal (SMJ)	6	5.482	6.42
5	Journal of Management Studies	5	5.329	5.07
6	Academy of Management Review (AMR)	5	8.855	7.59
7	British Journal of Management	4	3.059	3.23
8	Journal of Management and Governance	3	0	1.38
9	Long Range Planning	3	3.221	3.76
10	Journal of Management	3	8.08	8.03
11	International Studies of Management & Organization	3	0	1.19
12	Human Relations	2	3.043	3.51
13	International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations (Voluntas)	1	1.273	1.34
14	Organization Studies	1	3.133	3.36
15	Academy of Management Annals	1	9.281	13.22
16	European Management Review	1	1.25	1.61
17	Journal of Business Ethics	1	2.917	2.91
18	Organization Science	1	3.027	3.83
19	Accounting, Auditing & Accountability Journal	1	2.911	4.33
20	Qualitative Research in Accounting & Management	1	0	1.35
21	China Economic Review	1	1.8	2.01
22	Academy of Management Perspectives	1	4.686	4.17
23	Academy of Management learning & education	1	2.866	3.11
24	Journal of Business Venturing	1	6	8.82
25	Entrepreneurship & Regional Development	1	2.791	3.4
26	Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly	1	1.932	2.37
	Grand Total	78	4.34	4.74

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، میانگین شاخص‌های تأثیرگذاری مجلات برحسب تعداد مقالات، اعداد ۴,۳۴ و ۴,۷۴ است که بیانگر اعتبار بسیار بالای مقالات بررسی‌شده در این تحقیق و به‌بیان‌دیگر روایی بالای تحقیق است.

استخراج اطلاعات مقالات

استخراج اطلاعات مقالات در دو مرحله انجام گرفت. در مرحله نخست، ویژگی‌های توصیفی مقالات، با مطالعه چکیده مقاله، در غالب ۱۸ فیلد اطلاعاتی که پیش‌تر به آن‌ها اشاره شد، مورد به مورد برای هر یک از ۷۸ مقاله، کدگذاری گردید. در این مرحله، جمعاً تعداد ۱۴۰۴ کد توصیفی درج گردید. در مرحله دوم، مطالعه دقیق مقالات منتخب به‌منظور شناسایی بنیان‌های نظری آن‌ها آغاز گردید. کلیه مقالات در نرم‌افزار ماکروسافت وان‌نوت^{۴۲} به‌دقت مطالعه شده و یادداشت‌برداری و نشانه‌گذاری^{۴۳} بر روی آن‌ها صورت گرفت.

تحلیل و ترکیب یافته‌ها

پس از مرحله یادداشت‌برداری، نوبت به کدگذاری نظام‌مند مقالات رسید. هدف محقق این بود که به شناسایی نظریه‌های به‌کارگرفته شده در تحقیقات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری پرداخته و سپس به دسته‌بندی نظریه‌های مرتبط بپردازد. پس از پایش چندمرحله‌ای و ادغام مفاهیم مشابه، در این مرحله جمعاً تعداد ۳۳۷ کد درج گردید که به شناسایی ۲۸ نظریه در قالب سه دسته (مقوله) منجر گردید. در ادامه، نتایج تحلیل توصیفی و تحلیل محتوای کیفی، ارائه خواهد شد.

نتایج تحقیق

نوع و طرح تحقیقات

کدگذاری توصیفی مقالات منتخب نشان می‌دهد که قریب به نیمی از مقالات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری، از روش‌های کمی بهره برده‌اند. همچنین نزدیک ۳۰ درصد از مقالات، مرور ادبیات و یا مقالات مفهومی بوده‌اند که این موضوع نشان‌دهنده این است که این حوزه هنوز در دوران رشد خود به سر می‌برد و محققین با انجام مرور ادبیات و

ارائه مقالات مفهومی به دنبال معرفی مفاهیم و سازه‌های جدید در این حوزه و ترغیب سایر پژوهشگران به انجام پژوهش‌های تجربی هستند. درعین حال، تنها نزدیک به ۱۵ درصد مقالات به صورت کیفی و ۵ درصد نیز با روش‌های آمیخته انجام شده‌اند که نشان‌دهنده این است که به دلیل دسترسی سخت و دشواری انجام مصاحبه با مدیران ارشد و اعضای هیئت‌مدیره و یا مشاهده جلسات ایشان، مقالات کمتری به گردآوری داده‌های فرایندی که درک کامل‌تر و عمیق‌تری از پویایی‌های فرایندهای هیئت‌مدیره به دست می‌دهد، پرداخته‌اند و لذا انجام تحقیقات تجربی با گردآوری داده‌های کیفی برای پژوهشگران آتی، ضروری به نظر می‌رسد.

جدول ۲، نوع تحقیقات انجام گرفته در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

نوع تحقیق	تعداد مقالات	درصد مقالات
کمی	۳۸	٪۴۸,۷۲
مفهومی	۱۴	٪۱۷,۹۵
کیفی	۱۲	٪۱۵,۳۸
مرور ادبیات	۱۰	٪۱۲,۸۲
آمیخته	۴	٪۵,۱۳
جمع	۷۸	٪۱۰۰

همچنین چنانچه طرح تحقیقات را بر اساس افق زمانی بررسی کنیم متوجه می‌شویم که نزدیک ۷۵ درصد تحقیقات با افق زمانی مقطعی انجام گرفته‌اند و تنها ۲۵ درصد مقالات به مطالعه شاخص‌های رفتاری حاکمیت شرکتی در طول زمان پرداخته‌اند. نکته جالب‌تر آنکه از میان ۱۳ مقاله با افق زمانی طولی، ۹ مورد مقالات کمی بوده‌اند که از داده‌های ثانویه یا آرشیوی بهره برده‌اند و تنها ۴ مقاله کیفی بوده‌اند و از روش‌های مشاهده و مصاحبه استفاده کرده‌اند. بنابراین عمده مقالاتی که با افق زمانی طولی انجام شده‌اند، صرفاً از شاخص‌های نماینده (پروکسی‌ها) برای اندازه‌گیری متغیرهای رفتاری حاکمیت شرکتی (نظیر جنسیت، طول خدمت، تحصیلات، ...) استفاده کرده‌اند، و نه آنکه رفتار واقعی اعضای هیئت‌مدیره و مدیران ارشد را مورد ارزیابی مستقیم قرار داده باشند. امری که با استفاده از داده‌های اولیه به دست آمده از پیمایش‌ها و یا مصاحبه

و مشاهده قابل‌دستیابی است و باید مورد توجه پژوهشگران آتی قرار گیرد. زیرا فهم کامل پویایی‌های فرایندهای هیئت‌مدیره، با درک ابعاد زمانی و انجام مطالعات تکاملی میسر است.

استراتژی‌های تحقیقات تجربی

جدول ۳ استراتژی تحقیقات تجربی کمی و پژوهش‌های کیفی را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، عمده تحقیقات کمی با استراتژی پیمایش انجام گرفته‌اند و در مقام بعدی، استراتژی تحقیقات آرشیوی قرار دارد و سپس مقالاتی که به‌طور ترکیبی از دو استراتژی بهره برده‌اند. درعین حال صرفاً یک مقاله از استراتژی آزمایشی استفاده کرده است. استفاده گسترده از پیمایش، وجه افتراق تحقیقات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری نسبت به تحقیقات کلاسیک حاکمیت شرکتی است که عمدتاً از داده‌های ثانویه و آرشیوی بهره می‌برد. نکته جالب آن است که در میان مقالات منتشرشده در ایران، تحقیقات پیمایشی به‌ندرت به چشم می‌خورد و عمده تحقیقات صرفاً با استفاده از داده‌های بورس اوراق بهادار انجام گرفته‌اند. بنابراین شاید گام نخست برای انجام تحقیقات رفتاری در حوزه حاکمیت شرکتی در کشورمان، انجام پیمایش بر روی اعضای هیئت‌مدیره و مدیران ارشد شرکت‌ها باشد. در حوزه تحقیقات کیفی، بیشتر تحقیقات از استراتژی مطالعه موردی بهره برده‌اند. همچنین استراتژی‌های پیمایش کیفی، مرور نظام‌مند ادبیات و مردم‌شناسی نیز مورد استفاده قرار گرفته‌اند. مقصود از پیمایش کیفی آن است که محققین به گردآوری داده‌های کیفی به‌وسیله مصاحبه پرداخته‌اند؛ اما نوع تحلیل آن‌ها بر داده‌ها، تحلیل نظری برای رسیدن به تئوری نبوده (نظیر استراتژی مطالعه موردی)، بلکه صرفاً به ارائه یک فهرست و یا چارچوب (و نه مدل تئوریک) از داده‌های کیفی به‌دست‌آمده است.

جدول ۳، استراتژی تحقیقات انجام گرفته در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

تعداد مقالات	استراتژی های تحقیقات	
۱۷	پیمایش	تحقیقات کمی
۱۵	تحقیقات آرشیوی	
۵	ترکیب پیمایش و تحقیق آرشیوی	
۱	آزمایشگاهی	
۷	مطالعه موردی	تحقیقات کیفی
۳	پیمایش کیفی	
۳	مرور نظام مند	
۳	مردم‌نگاری	

روش‌های گردآوری داده‌ها

جدول ۴ روش‌های گردآوری داده‌ها در میان ۵۴ مقاله تجربی را نشان می‌دهد. ۲۵,۹۲ درصد از مقالات از ترکیب روش‌های گردآوری داده استفاده کرده‌اند. همچنین مشاهده کمترین میزان استفاده را داشته است.

جدول ۴، روش‌های گردآوری داده‌ها در مقالات تجربی حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

درصد	تعداد مقالات	روش‌های گردآوری داده
٪۳۱,۴۸	۱۷	پرسشنامه
٪۲۷,۷۸	۱۵	داده‌های آرشیوی
٪۱۱,۱۱	۶	مصاحبه
٪۹,۲۶	۵	ترکیب پرسشنامه و داده‌های آرشیوی
٪۹,۲۶	۵	ترکیب مشاهده، مصاحبه، اسناد
٪۳,۷۰	۲	ترکیب پرسشنامه، مصاحبه، اسناد
٪۳,۷۰	۲	مشاهده
٪۱,۸۵	۱	ترکیب داده‌های آرشیوی، مصاحبه
٪۱,۸۵	۱	ترکیب مصاحبه و پرسشنامه
٪۱۰۰	۵۴	جمع کل

روش‌های تحلیل داده‌ها

جدول ۵ روش‌های تحلیل داده‌ها در مقالات تجربی کمی و تحقیقات کیفی را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌گردد که اغلب مقالات کمی از تحلیل همبستگی و رگرسیون بهره برده‌اند. در مقالات کیفی نیز اغلب مقالات از روش کدگذاری نظام‌مند (طبق متدولوژی تحقیق نظریه داده بنیاد) بهره برده‌اند. در عین حال، ۵ مقاله از استراتژی ترکیبی استفاده کرده و روش‌های کدگذاری، کمی سازی، بصری سازی، و تحلیل نوشتاری را در کنار یکدیگر استفاده کرده‌اند.

جدول ۵، روش‌های تحلیل داده‌های کمی در تحقیقات تجربی حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

تعداد مقاله	روش‌های تحلیل داده	
۳۲	تحلیل همبستگی و رگرسیون	تحقیقات کمی
۳	مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM)	
۸	تحلیل عاملی	
۱	روش‌های نا پارامتریک	
۶	تکنیک‌های کدگذاری نظام‌مند (نظری داده بنیاد)	تحقیقات کیفی
۴	تحلیل نوشتاری	
۱	ترکیب کدگذاری نظام‌مند، کمی سازی و بصری سازی	
۱	ترکیب تحلیل نوشتاری، کدگذاری نظام‌مند و بصری سازی	
۱	ترکیب تحلیل نوشتاری، کدگذاری نظام‌مند، کمی سازی و بصری سازی	
۱	ترکیب کمی سازی و بصری سازی	
۱	کدگذاری توصیفی	
۱	ترکیب تحلیل نوشتاری و کمی سازی	

کشورهای مورد مطالعه

بررسی جامعه تحقیقات نشان می‌دهد که تقریباً نیمی از آن‌ها (۲۶ مقاله) در کشور آمریکا انجام گرفته‌اند و در مقام‌های بعدی، نروژ (۸ مقاله)، انگلستان (۵ مقاله) و استرالیا (۴ مقاله) قرار دارند. نکته حائز اهمیت این است که کشورهای آمریکا، انگلستان و استرالیا که بیشتر تحقیقات این حوزه در آن‌ها انجام گرفته است، از نظام حاکمیت شرکتی آنگلو ساکسونی بهره می‌برند که بر منافع سهامداران متمرکز است و تمرکز اصلی

خود را بر پاسخگویی از راه دور هیئت‌مدیره‌ها و سازوکارهای کنترلی گذارده است (Roberts, 2001) و با نظام حاکمیت شرکتی کشورهای اروپایی (سیستم حاکمیت شرکتی قاره‌ای اروپا^{۴۴}) که بر منابع گروه‌های متنوع‌تری از ذینفعان متمرکز است، تفاوت دارد (Huse, 1998; Kirkbride et al., 2008). از طرف دیگر علی‌رغم آنکه محققین زیادی از اهمیت محیط زمینه‌ای در حوزه حاکمیت شرکتی سخن می‌گویند (Bailey & Peck, 2013; P.-J. Bezemer et al., 2014; Forbes & Milliken, 1999; Gabriellson & Huse, 2004; Hambrick et al., 2008; Huse, 2008; Huse et al., 2011; Pugliese et al., 2009; Pye & Pettigrew, 2005; Westphal & Zajac, 2013)، رفتارهای که ذاتاً ماهیتی زمینه‌ای و مرتبط با فرهنگ دارد (Brundin & Nordqvist, 2008)، مشاهده می‌کنیم که تحقیقات بسیار کمی در کشورهای در حال توسعه انجام شده‌اند (Arun & Turner, 2004; Liang, Xu, & Jiraporn, 2013). کشورهای که از فقدان ساختارهای نهادی قدرتمند رنج می‌برند، در حقیقت، عدم اطمینان و تغییرات شدید محیطی در کنار نظام قانونی ضعیف در این کشورها (Mashayekhi & Bazaz, 2008)، افراد (اعضای هیئت‌مدیره و تیم مدیریت ارشد) را به بازیگران اصلی حاکمیت شرکتی تبدیل می‌کند (از نقطه نظر تئوری ساختار). بنابراین به نظر می‌رسد که در تحقیقات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری در این کشورها، نتایج ملموس‌تری درباره پویایی‌های انسانی و تأثیر آن‌ها بر حاکمیت شرکتی را شاهد باشیم که کمک بهتری به نظریه‌سازی بنماید. بنابراین ضرورت انجام تحقیقات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری در کشورهای در حال توسعه نظیر ایران، واضح می‌گردد.

صنایع مورد مطالعه

بررسی صنایع، بخش و نوع شرکت‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که جامعه تحقیق اغلب شرکت‌های موجود در بورس اوراق بهادار (۱۳ مقاله) و یا فهرست‌های معرفی شرکت‌های بزرگ صنعتی و خدماتی (۱۱ مقاله) بوده‌اند و بر روی صنایع خاص نظیر بانکداری و یا تولید، و یا شرکت‌های کوچک و متوسط تمرکز کمتری صورت گرفته که می‌تواند به عنوان خلأهای پژوهشی در این حوزه، مورد توجه پژوهشگران قرار گیرد.

نظریه‌های به‌کاررفته

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، ۹۵ درصد از کل مقالات، از دیدگاه‌های تئوریک بهره گرفته‌اند که نشان می‌دهد این حوزه از زمینه نظری مفصلی برخوردار است. درعین‌حال، سه دسته تئوری شامل جمعاً ۲۸ نظریه در تحقیقات مورد استفاده قرار گرفته که بیانگر پتانسیل وجود تکثر نظری در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری است. جدول ۶ سه دسته تئوری گفته‌شده، تعداد تئوری‌های هر دسته و میزان تکرار آن دسته تئوری در تحقیقات را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، ۵۸ درصد مقالات از نظریه‌های مرتبط با نقش هیئت‌مدیره بهره‌برده‌اند و ۴۰ درصد آن‌ها نیز از نظریه‌های حوزه روانشناسی اجتماعی و فرایندهای هیئت‌مدیره استفاده کرده‌اند و ۱۷ درصد نیز از نظریه‌های عمومی حوزه مدیریت و سازمان بهره‌برده‌اند. (لازم به ذکر است که ممکن است یک مقاله، بیش از یک نظریه را مورد استفاده قرار داده باشد).

جدول ۶، دسته بندی نظریه های مورد استفاده در تحقیقات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

مقوله ها	درصد تکرار	زیرمقوله ها	درصد تکرار	تعداد مفاهیم (نظریه‌ها)
۱- دیدگاه‌های نظری	٪۹۵	۱-۱- نظریه‌های مرتبط با نقش هیئت‌مدیره	٪۵۹	۱۱
		۲-۱- نظریه‌های عمومی	٪۱۷	۴
		۳-۱- نظریه‌های مرتبط با روانشناسی اجتماعی و فرایندهای هیئت‌مدیره	٪۴۰	۱۳

جدول ۷ در پیوست نیز، یکایک نظریه‌ها، میزان استفاده آن‌ها در مقالات و ارجاعات آن‌ها را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، کماکان تئوری نمایندگی که بنیان تئوریک تحقیقات کلاسیک حاکمیت شرکتی بود، در ۵۰ درصد مقالات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری نیز مورد استفاده قرار گرفته است. ضمناً دو نظریه وابستگی منابع و خادمیت نیز نسبتاً به اندازه گسترده‌ای در تحقیقات این حوزه استفاده شده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش مرور نظام‌مند مقالات حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

به منظور ایجاد تصویری بزرگ برای محققین جهت طراحی و انجام تحقیقات تجربی برای بازگشایی جعبه سیاه فرایندهای هیئت‌مدیره بود. سؤال اصلی تحقیق این بود که محققین این حوزه چه نظریه‌ها، استراتژی‌ها و روش‌های پژوهشی را به کار گرفته‌اند؟ نتایج تحلیل توصیفی ۷۸ مقاله منتخب نشان داد که عمده تحقیقات این حوزه با استفاده از روش‌های کمی و به خصوص افق زمانی مقطعی بهره برده‌اند و لذا پویایی‌های مرتبط با فرایندها و میکرو فرایندهای هیئت‌مدیره به طور کامل اکتشاف نشده‌اند. همچنین نتیجه تحلیل محتوای مقالات نشان داد که عمده تحقیقات از دیدگاه‌های تئوریک بهره گرفته‌اند و ۲۸ نظریه مختلف در تحقیقات مورداستفاده قرار گرفته که بیانگر پتانسیل تکثر نظری در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری است؛ اما در عین حال کماکان تئوری نمایندگی که بنیان تئوریک تحقیقات کلاسیک حاکمیت شرکتی است، در نیمی از مقالات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری نیز مورداستفاده قرار گرفته است که به نوعی نشان‌دهنده آن است که محققین این حوزه هنوز جسارت لازم برای زیر سؤال بردن بنیان‌های تئوریک نظریه نمایندگی را ندارند و استفاده از سایر نظریه‌ها به عنوان مکمل تئوری نمایندگی انجام گرفته است.

این تحقیق را می‌توان مروری نظام‌مند و گسترده بر ادبیات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری دانست که از این جهت به ادبیات حاکمیت شرکتی می‌افزاید. به طور خاص، در سایر پژوهش‌های حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری، کلیه نظریه‌های به کاررفته در کنار هم مورد بررسی قرار نگرفته‌اند؛ اما این تحقیق با ارائه یک تصویر بزرگ از کلیه نظریه‌ها و روش‌های پژوهشی به کاررفته، راه را برای انجام مطالعات آتی تجربی در این حوزه هموار ساخته است. به طور ویژه، با توجه به آنکه عمده تحقیقات حاکمیت شرکتی در ایران به صورت تحقیقات ورودی-خروجی انجام گرفته و به مطالعه فرایندهای هیئت‌مدیره و استفاده از داده‌های اولیه و به طور خاص روش‌های کیفی برای فهم بهتر پویایی‌های هیئت‌مدیره پرداخته‌اند و نیز این مهم که این تحقیقات عمدتاً توسط محققین حوزه حسابداری و مالی انجام گرفته و محققین حوزه‌های دیگر نظیر استراتژی و رفتار سازمانی ورود کمتری به آن داشته‌اند، این تحقیق می‌تواند نقش بسزایی در جلب توجه محققین به این رویکرد جدید ایفا کند.

همچنین بررسی دقیق استراتژی‌ها و روش‌های پژوهشی در این حوزه، رهنمودهای

ارزشمندی برای انتخاب طرح تحقیق در اختیار پژوهشگران قرار خواهد داد. بر اساس نتایج این پژوهش، پیشنهادهای ذیل به محققین ارائه می‌گردد:

- به‌جای استفاده صرف از استراتژی‌های کمی پژوهش، به انجام پژوهش‌های کیفی و آمیخته برای گردآوری داده‌های فرایندی روی‌آوردند تا بهتر بتوانند به توسعه نظریه‌های فرایندی که درک کامل‌تر و واقع‌بینانه‌تری از رفتار هیئت‌مدیره‌ها دست می‌دهد، پردازند. به‌طور خاص‌تر، استراتژی‌های کیفی کمتر مورد استفاده‌ای نظیر مردم‌نگاری و پدیدارشناسی که مستلزم رابطه نزدیک‌تر محقق با محیط تحقیق است را در دستور کار قرار دهند.
- به‌جای تمرکز صرف بر داده‌های ثانویه به‌دست‌آمده از آرشیوهای نظیر پایگاه اطلاعات سازمان بورس، به گردآوری داده‌های اولیه پرداخته و در قدم نخست، انجام پیمایش از اعضای هیئت‌مدیره و مدیران ارشد و در قدم بعدی مصاحبه با ایشان و در قدم‌های بعدی مشاهده مستقیم جلسات هیئت‌مدیره را مدنظر قرار دهند تا بهتر بتوانند پویایی‌های مرتبط با فرایندها و میکرو فرایندهای هیئت‌مدیره را درک کنند.
- به انجام مطالعات طولی کمی و کیفی (و خصوصاً کیفی) روی‌آوردند و رفتار اعضای هیئت‌مدیره و تیم مدیریت ارشد را در یک بازه زمانی مطالعه کنند تا بهتر بتوانند ابعاد زمانی مرتبط با پویایی‌های هیئت‌مدیره و فرایند یادگیری و تغییر و تحول در هیئت‌مدیره‌ها را مطالعه کنند.
- در عین بهره‌مندی از نظریه نمایندگی، توجه داشته باشند که همه مفروضات این تئوری درست نیست و شواهد نظری و عملی از نقض آن‌ها موجود است؛ لذا به‌جای تأکید صرف بر روی این تئوری، به تکثرگرایی نظری پرداخته و به دنبال به دست آوردن حمایت تئوریک از تئوری‌های جایگزین که توسط محققین حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری مورد استفاده قرار گرفته‌اند؛ باشند. به‌طور خاص، تئوری سازمان و تئوری‌های حوزه روانشناسی اجتماعی را می‌توانند مورد توجه قرار دهند.
- انجام تحقیقات در حوزه حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری را در محیط‌هایی به‌غیر از نظام‌های حاکمیت شرکتی آنگلو ساکسونی و به‌طور خاص کشورهای

در حال توسعه نظیر ایران مورد توجه قرار دهند؛ چراکه امکان دستیابی به خروجی نظری شفاف‌تر برای تئوری پردازی در این زمینه‌ها به دلیل ساختارهای نهادی ضعیف‌تر و نقش پررنگ‌تر افراد نسبت به ساختارها در پیشبرد فعالیت‌های سازمان‌ها وجود دارد.

پی‌نوشت‌ها

1. Agency theory
2. Theoretical pluralism
3. Process theories
4. Methodological individualism
5. Black boxes
6. Evolutionary
7. Proxies
8. Boards' contributions to strategy
9. Process- oriented data
10. Principal-agent
11. Control task
12. Service tasks
13. Advising and Counsel
14. Strategic Involvement (participation-contribution-impact-influencing-Strategizing)
15. Board independence
16. CEO duality
17. Board & CEO Compensation
18. Board size
19. Demographic characteristics
20. Board & CEO tenure
21. General business knowledge
22. Functional backgrounds
23. Industry background
24. Firm specific knowledge
25. Board interlocks
26. Citations: Google Scholar بدست آمده از طریق سایت (Web of Science) ISI Journal Impact Factor (JIF): منتشره در سایت موسسه (Scopus) SiteScore: منتشره در سایت Empirical: مقالاتی که محققین در آن‌ها در بخشی مجزا روش تحقیق خود را شرح داده و درباره داده‌های بدست آمده توسط روش‌های کیفی (نظیر مصاحبه و مشاهده) و یا روش‌های کمی (نظیر داده‌های آرشیوی و پیمایش) و نتایج آن‌ها صحبت کرده باشند.
27. Conceptual: مقالاتی که فاقد گردآوری و تحلیل داده به صورت تجربی بوده، اما با ترکیب یافته‌های ادبیات تحقیق، به ارائه مدل مفهومی، و یا ارائه گزاره‌های نتیجه‌ای (Propositions) که در پژوهش‌های دیگر قابل آزمون اند، پرداخته‌اند. این تحقیقات غالباً به دنبال توسعه تئوری‌ها و یا پالایش تئوری‌های فعلی با استفاده از تفکر قیاسی هستند (Pugliese et al., 2009).
28. Archival Research
29. Survey Research
30. Cross sectional
31. Longitudinal
32. Narratives
33. Quantification
34. Visual Mapping
35. Alternate templates
36. Synthetic
37. Univariate
38. Multivariate
39. Microsoft OneNote

- | | |
|--|--------------------------------------|
| 43. Tagging | 44. The Continental Europe systems |
| 45. Resource base view (Strategic choices, Resource dependency theory) | |
| 46. Stewardship theory | 47. Upper echelons theory |
| 48. Institutional theory | 49. Stakeholders' theory |
| 50. Managerial hegemony theory | 51. Legalities perspectives |
| 52. Socially situated agency theory | 53. Organization theory |
| 54. Structuration theory | |
| 55. Power and Politics in organizations/Power Circulation Theory | |
| 56. Cognitive perspective | 57. Small group decision making |
| 58. Process of strategy | 59. Self-categorization theory |
| 60. A Behavioral Theory of the Firms | 61. Workgroup effectiveness |
| 62. Social influence and Impression management theories | |
| 63. Self-efficacy theory | 64. Attribution theory |
| 65. Stereotype threat theory | 66. Attention based view of the firm |
| 67. Symbolic Management | |

منابع

- Arun, T. G., & Turner, J. D. (2004). Corporate Governance of Banks in Developing Economies: concepts and issues. *Corporate Governance: An International Review*, 12(3), 371-377 .
- Bailey, B. C. (2009). Board level strategic decision making: Process characteristics and context. *Unpublished Qualitative Research Report, Case Western Reserve University, Weatherhead School of Management, Cleveland, OH* .
- Bailey, B. C., & Peck, S. I. (2013). Boardroom Strategic Decision-Making Style: Understanding the Antecedents. *Corporate Governance: An International Review*, 21(2), 131-146 .
- Baysinger, B., & Hoskisson, R. E. (1990). The composition of boards of directors and strategic control: Effects on corporate strategy. *Academy of management review*, 15(1), 72-87 .
- Ben-Amar, W ,Francoeur, C., Hafsi, T., & Labelle, R. (2013). What makes better boards? A closer look at diversity and ownership. *British Journal of Management*, 24(1), 85-101 .
- Bezemer, P.-J., Nicholson, G., & Pugliese, A. (2014). Inside the boardroom: exploring board member interactions. *Qualitative research in accounting & management*, 11(3), 238-259 .
- Bezemer, P. J., Nicholson, G., & Pugliese, A. (2018). The influence of board chairs on director engagement: A case-based exploration of boardroom decision-making. *Corporate Governance: An International Review*, 26(3), 219-234 .

- Brundin, E., & Nordqvist, M. (2008). Beyond facts and figures: The role of emotions in boardroom dynamics. *Corporate Governance: An International Review*, 16(4), 326-341 .
- Carpenter, M. A., & Westphal, J. D. (2001). The strategic context of external network ties: Examining the impact of director appointments on board involvement in strategic decision making. *Academy of Management Journal*, 44(4), 639-660 .
- Chen, H. L. (2011). Does board independence influence the top management team? Evidence from strategic decisions toward internationalization. *Corporate Governance: An International Review*, 19(4), 334-350 .
- Combs, J. G., Ketchen Jr, D. J., Perryman, A. A., & Donahue, M. S. (2007). The moderating effect of CEO power on the board composition-firm performance relationship. *Journal of management studies*, 44(8), 1299-1323 .
- Daily, C. M., Dalton, D. R., & Cannella, A. A. (2003). Corporate governance: Decades of dialogue and data. *Academy of management review*, 28(3), 371-382 .
- Daily, C. M., Dalton, D. R., & Cannella Jr, A. A. (2003). Corporate governance: Decades of dialogue and data. *Academy of management review*, 28(3), 371-382 .
- Dalton, D. R., Daily, C. M., Ellstrand, A. E., & Johnson, J. L. (1998). Meta-analytic reviews of board composition, leadership structure, and financial performance. *Strategic management journal*, 19(3), 269-290 .
- Denscombe, M. (2014). *The good research guide: for small-scale social research projects*: McGraw-Hill Education (UK).
- Evans, G. (2010). Corporate governance culture-an interview-based ethnography of two boards of directors using grounded theory. *The Poznan University of Economics Review*, 10(2), 15 .
- Finkelstein, S. (1992). Power in top management teams: Dimensions, measurement, and validation. *Academy of Management Journal*, 35(3), 505-538 .
- Finkelstein, S., & D'aveni, R. A. (1994). CEO duality as a double-edged sword: How boards of directors balance entrenchment avoidance and unity of command. *Academy of Management Journal*, 37(5), 1079-1108 .
- Forbes, D. P., & Milliken, F. J. (1999). Cognition and corporate governance: Understanding boards of directors as strategic decision-making groups. *Academy of management review*, 24(3), 489-505 .
- Gabalton, P., Kanadli, S. B., & Bankewitz, M. (2018). How does job-related diversity affect boards' strategic participation? An information-processing approach. *Long Range Planning* .
- Gabrielsson, J., & Huse, M. (2004). Context, behavior, and evolution: Challenges in research on boards and governance. *International Studies of Management & Organization*, 34(2), 11-36 .
- Gabrielsson, J., & Winlund, H. (2000). Boards of directors in small and medium-

- sized industrial firms: examining the effects of the board's working style on board task performance. *Entrepreneurship & Regional Development*, 12(4), 311-330 .
- Ghoshal, S. (2005). Bad management theories are destroying good management practices. *Academy of Management learning & education*, 4(1), 75-91 .
- Golden, B. R., & Zajac, E. J. (2001). When will boards influence strategy? Inclination \times power= strategic change. *Strategic management journal*, 22(12), 1087-1111 .
- Goodstein, J., Gautam, K., & Boeker, W. (1994). The effects of board size and diversity on strategic change. *Strategic management journal*, 15, ۲۵۰-۲۴۱ (۳)
- Gulati, R., & Westphal, J. D. (1999). Cooperative or controlling? The effects of CEO-board relations and the content of interlocks on the formation of joint ventures. *Administrative Science Quarterly*, 44(3), 473-506 .
- Gwet, K. L. (2012). Handbook of inter-rater reliability: The definitive guide to measuring the extent of agreement among multiple raters. *Advanced Analytics, LLC* .
- Hambrick, D. C. (2007). Upper echelons theory: An update: Academy of Management Briarcliff Manor, NY 10510.
- Hambrick, D. C., & Mason, P. A. (1984). Upper echelons: The organization as a reflection of its top managers. *Academy of management review*, 9(2), 193-206 .
- Hambrick, D. C., Werder, A. v., & Zajac, E. J. (2008). New directions in corporate governance research. *Organization Science*, 19(3), 381-385 .
- Haynes, K. T., & Hillman, A. (2010). The effect of board capital and CEO power on strategic change. *Strategic management journal*, 31(11), 1145-1163 .
- Hendry, K. P., Kiel, G. C., & Nicholson, G. (2010). How boards strategise: A strategy as practice view. *Long Range Planning*, 43(1), 33-56 .
- Huse, M. (1998). Researching the dynamics of board—stakeholder relations. *Long Range Planning*, 31(2), 218-226 .
- Huse, M. (2008). Accountability and creating accountability: A framework for exploring behavioural perspectives of corporate governance *The Value Creating Board* (pp. 51-72): Routledge.
- Huse, M., & Gabriellson, J. (2008). Context, behaviour and evolution: Challenges in research on boards and governance *The Value Creating Board* (pp. 28-50): Routledge.
- Huse, M., Hoskisson, R., Zattoni, A., & Viganò, R. (2011). New perspectives on board research: Changing the research agenda. *Journal of Management & Governance*, 15(1), 5-28 .
- Huse, M., & Zattoni, A. (2008). Trust, firm life cycle, and actual board behavior: Evidence from "one of the lads" in the board of three small firms. *International Studies of Management & Organization*, 38(3), 71-97 .
- Ingley, C. B., & Van der Walt, N. T. (2001). The strategic board: The changing role

- of directors in developing and maintaining corporate capability. *Corporate Governance: An International Review*, 9(3), 174-185 .
- Johnson, S. G., Schnatterly, K., & Hill, A. D. (2013). Board composition beyond independence: Social capital, human capital, and demographics. *Journal of Management*, 39(1), 232-262 .
- Judge Jr, W. Q., & Zeithaml, C. P. (1992). Institutional and strategic choice perspectives on board involvement in the strategic decision process. *Academy of Management Journal*, 35(4), 766-794 .
- Kanadli, S. B., Bankewitz, M., & Zhang, P. (2018). Job-related diversity: the comprehensiveness and speed of board decision-making processes—an upper echelons approach. *Journal of Management and Governance*, 22(2), 427-456 .
- Kim, B., Burns, M. L., & Prescott, J. E. (۲۰۰۹). The strategic role of the board: The impact of board structure on top management team strategic action capability. *Corporate Governance: An International Review*, 17(6), 728-743 .
- Kirkbride, J., Howells, G., Letza, S., Kirkbride, J., Sun, X., & Smallman, C. (2008). Corporate governance theorising: limits, critics and alternatives. *International Journal of law and management*, 50(1), 17-32 .
- Knockaert, M., Bjornali, E. S., & Erikson, T. (2015). Joining forces: Top management team and board chair characteristics as antecedents of board service involvement. *Journal of Business Venturing*, 30(3), 420-435 .
- Kor, Y. Y. (2006). Direct and interaction effects of top management team and board compositions on R&D investment strategy. *Strategic management journal*, 27(11), 1081-1099 .
- Langley, A. (1999). Strategies for theorizing from process data. *Academy of management review*, 24(4), 691-710 .
- Leblanc, R., & Schwartz, M. S. (2007). The black box of board process: Gaining access to a difficult subject. *Corporate Governance: An International Review*, 15(5), 843-851 .
- Liang, Q., Xu, P., & Jiraporn, P. (2013). Board characteristics and Chinese bank performance. *Journal of banking & finance*, 37(8), 2953-2968 .
- Mashayekhi, B., & Bazaz, M. S. (2008). Corporate governance and firm performance in Iran. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 4(2), 156-172 .
- McDonald, M. L., Khanna, P., & Westphal, J. D. (2008). Getting them to think outside the circle: Corporate governance, CEOs' external advice networks, and firm performance. *Academy of Management Journal*, 51(3), 453-475 .
- McNulty, T., & Pettigrew, A. (1999). Strategists on the board. *Organization studies*, 20(1), 47-74 .
- Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006). The development of constructivist grounded theory. *International journal of qualitative methods*, 5(1), 25-35 .

- Neuman, W., & Robson, K. (2017). *Basics of Social Research: Qualitative and Quantitative Approaches* (4 ed.): Pearson.
- Nielsen, S., & Huse, M. (2010). Women directors' contribution to board decision-making and strategic involvement: The role of equality perception. *European Management Review*, 7(1), 16-29 .
- Pearce, J. A. (1995). A structural analysis of dominant coalitions in small banks. *Journal of Management*, 21(6), 1075-1095 .
- Pearce, J. A & ,DeNisi, A. S. (1983). Attribution theory and strategic decision making: An application to coalition formation. *Academy of Management Journal*, 26(1), 119-128 .
- Pearce, J. A., & Zahra, S. A. (1991). The relative power of CEOs and boards of directors: Associations with corporate performance. *Strategic management journal*, 12(2), 135-153 .
- Pearce, J. A., & Zahra, S. A. (1992). Board composition from a strategic contingency perspective. *Journal of management studies*, 29(4), 411-438 .
- Pettigrew, A., & McNulty, T. (1995). Power and influence in and around the boardroom. *Human relations*, 48(8), 845-873 .
- Pugliese, A., Bezemer, P. J., Zattoni, A., Huse, M., Van den Bosch, F. A., & Volberda, H. W. (2009). Boards of directors' contribution to strategy: A literature review and research agenda. *Corporate Governance: An International Review*, 17(3), 292-306 .
- Pye, A., & Pettigrew, A. (2005). Studying board context, process and dynamics: Some challenges for the future. *British Journal of Management*, 16(s1), S27-S38 .
- Qian, X., Zhang, G., & Liu, H. (2015). Officials on boards and the prudential behavior of banks: Evidence from China's city commercial banks. *China Economic Review*, 32, 84-96 .
- Rindova, V. P. (1999). What corporate boards have to do with strategy: A cognitive perspective. *Journal of management studies*, 36(7), 953-975 .
- Roberts, J. (2001). Trust and control in Anglo-American systems of corporate governance: The individualizing and socializing effects of processes of accountability. *Human relations*, 54 .۱۵۷۲-۱۵۴۷ ,(۱۲)
- Roberts, J., McNulty, T., & Stiles, P. (2005). Beyond agency conceptions of the work of the non-executive director: Creating accountability in the boardroom. *British Journal of Management*, 16(s1), S5-S26 .
- Ruigrok, W., Peck, S. I., & Keller, H .(۲۰۰۶). Board characteristics and involvement in strategic decision making: Evidence from Swiss companies. *Journal of management studies*, 43(5), 1201-1226 .
- Sandelowski, M., Barroso, J., & Voils, C. I. (2007). Using qualitative metasummary to synthesize qualitative and quantitative descriptive findings. *Research in Nursing & Health*, 30(1), 99-111 .

- Schmidt, S. L., & Brauer, M. (2006). Strategic governance: How to assess board effectiveness in guiding strategy execution. *Corporate Governance: An International Review*, 14(1), 13-22 .
- Schwarz, N. (2000). Emotion, cognition, and decision making. *Cognition & Emotion*, 14(4), 433-440 .
- Stiles, P. (2001). The impact of the board on strategy: An empirical examination. *Journal of management studies*, 38(5), 627-650 .
- Subramaniam, N., Stewart, J., Ng, C., & Shulman, A. (2013). Understanding corporate governance in the Australian public sector: A social capital approach. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 26(6), 946-977 .
- Sundaramurthy, C., & Lewis, M. (2003). Control and collaboration: Paradoxes of governance. *Academy of management review*, 28(3), 397-415 .
- Tian, J., Haleblian, J., & Rajagopalan, N. (2011). The effects of board human and social capital on investor reactions to new CEO selection. *Strategic management journal*, 32(7), 731-747 .
- Tihanyi, L., Ellstrand, A. E., Daily, C. M., & Dalton, D. R. (2000). Composition of the top management team and firm international diversification. *Journal of Management*, 26(6), 1157-1177 .
- Torchia, M., Calabrò, A & Morner, M. (2015). Board of directors' diversity, creativity, and cognitive conflict: The role of board members' interaction. *International Studies of Management & Organization*, 45(1), 6-24 .
- Udueni, H. (1999). Power dimensions in the board and outside director independence: Evidence from large industrial UK firms. *Corporate Governance: An International Review*, 7(1), 62-72 .
- Van der Walt, N., & Ingley, C. (2003). Board dynamics and the influence of professional background, gender and ethnic diversity of directors. *Corporate Governance: An International Review*, 11(3), 218-234 .
- Van Ees, H., Gabriellson, J., & Huse, M. (2009). Toward a behavioral theory of boards and corporate governance. *Corporate Governance: An International Review*, 17(3), 307-319 .
- Van Puyvelde, S., Brown, W. A., Walker, V., & Tenuta, R. (2018). Board Effectiveness in Nonprofit Organizations: Do Interactions in the Boardroom Matter? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 0899764018762318 .
- Wan, D., & Ong, C. H. (2005). Board Structure, Process and Performance: evidence from public-listed companies in Singapore. *Corporate Governance: An International Review*, 13(2), 277-290 .
- Weitzner, D., & Peridis, T. (2011). Corporate governance as part of the strategic process: rethinking the role of the board. *Journal of business ethics*, 102(1), 33-42.
- Westphal, J. D. (1998). Board games: How CEOs adapt to increases in structural board independence from management. *Administrative Science Quarterly*, 511-

537 .

- Westphal, J. D. (1999). Collaboration in the boardroom: Behavioral and performance consequences of CEO-board social ties. *Academy of Management Journal*, 42(1), 7-24 .
- Westphal, J. D., & Bednar, M. K. (2005). Pluralistic ignorance in corporate boards and firms' strategic persistence in response to low firm performance. *Administrative Science Quarterly*, 50(2), 262-298 .
- Westphal, J. D., & Milton, L. P. (2000). How experience and network ties affect the influence of demographic minorities on corporate boards. *Administrative Science Quarterly*, 45, ۳۹۸-۳۶۶, (۲)
- Westphal, J. D., & Stern, I. (2006). The other pathway to the boardroom: Interpersonal influence behavior as a substitute for elite credentials and majority status in obtaining board appointments. *Administrative Science Quarterly*, 51(2), 16, ۲۰۴-۹
- Westphal, J. D., & Zajac, E. J. (1995). Who shall govern? CEO/board power, demographic similarity, and new director selection. *Administrative Science Quarterly*, 60-83 .
- Westphal, J. D., & Zajac, E. J. (2013). A behavioral theory of corporate governance: Explicating the mechanisms of socially situated and socially constituted agency. *Academy of Management Annals*, 7(1), 607-661 .
- Willems, J., Andersson, F. O., Jegers, M., & Renz, D. O. (2017). A coalition perspective on nonprofit governance quality :Analyzing dimensions of influence in an exploratory comparative case analysis. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 28(4), 1422-1447 .
- Zajac, E. J., & Westphal, J. D. (1995). Accounting for the explanations of CEO compensation: Substance and symbolism. *Administrative Science Quarterly*, 283-308 .
- Zajac, E. J., & Westphal, J. D. (1996). Who shall succeed? How CEO/board preferences and power affect the choice of new CEOs. *Academy of Management Journal*, 39(1), 64-90 .
- Zajac, E. J., & Westphal, J. D. (1998). Toward a behavioral theory of the CEO/board relationship: How research can enhance our understanding of corporate governance practices *Navigating change: How CEOs, top teams, and boards steer transformation*.
- Zand, D. E. (۱۹۷۲). Trust and managerial problem solving. *Administrative Science Quarterly*, 229-239 .
- Zhang, P. (2013). Power and trust in board-CEO relationships. *Journal of Management & Governance*, 17(3), 745-765 .
- Zona, F., & Zattoni, A. (2007). Beyond the black box of demography: Board processes and task effectiveness within Italian firms. *Corporate Governance: An International Review*, 15(5), 852-864 .

جدول ۷. نظریه‌های استفاده‌شده در مقالات حاکمیت شرکتی با رویکرد رفتاری

ارجاعات (کدها) به‌صورت گزینشی	درصد تکرار	مفاهیم (نظریه‌ها)	کد مفهوم
(Baysinger & Hoskisson, 1990; Ben-Amar et al., 2013; Chen, 2011; Combs et al., 2007; Finkelstein & D'aveni, 1994; Golden & Zajac, 2001; Gulati & Westphal, 1999; McDonald et al., 2008; Pettigrew & McNulty, 1995; Ruigrok et al., 2006; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Tian et al., 2011; Wan & Ong, 2005; Weitzner & Peridis, 2011; Westphal & Zajac, 1995; Zajac & Westphal, 1995)	٪۵۰	نظریه نمایندگی	۱-۱-۱
(Ben-Amar et al., 2013; Gabriellson & Winlund, 2000; Goodstein et al., 1994; Haynes & Hillman, 2010; Huse & Zattoni, 2008; Johnson et al., 2013; Judge Jr & Zeithaml, 1992; Kim et al., 2009; McNulty & Pettigrew, 1999; Pugliese et al., 2009; Roberts et al., 2005; Sundaramurthy & Lewis, 2003; Van Puyvelde et al., 2018; Wan & Ong, 2005; Zhang, 2013)	٪۲۹	دیدگاه منبع محور (انتخاب‌های استراتژیک و نظریه وابستگی منابع) ^{۴۵}	۲-۱-۱
(Ghoshal, 2005; Johnson et al., 2013; Kim et al., 2009; Roberts, 2001; Roberts et al., 2005; Van Puyvelde et al., 2018; Westphal, 1999; Zhang, 2013)	٪۲۲	نظریه خادمیت ^{۴۶}	۳-۱-۱
(Gabriellson & Huse, 2004; Gulati & Westphal, 1999; Huse, 2008; Huse et al., 2011; McDonald et al., 2008; Pearce, 1995; Pearce & Zahra, 1991; Van Ees et al., 2009; Westphal & Milton, 2000)	٪۱۳	نظریه شبکه‌های اجتماعی	۴-۱-۱
(Chen, 2011; Hambrick, 2007; Hambrick & Mason, 1984; Kanadli et al., 2018; Kor, 2006; Tihanyi et al., 2000)	٪۱۰	نظریه رده‌های بالای سازمان ^{۴۷}	۵-۱-۱
(Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Gabriellson & Huse, 2004; Huse, 2008; Huse et al., 2011; Judge Jr & Zeithaml, 1992; Van Ees et al., 2009; Westphal & Zajac, 2013)	٪۹	نظریه نهادگرایی ^{۴۸}	۶-۱-۱
(Gabriellson & Huse, 2004; Huse, 1998, 2008; Huse & Zattoni, 2008; Van Ees et al., 2009)	٪۸	نظریه ذینفعان ^{۴۹}	۷-۱-۱
(Daily, Dalton, & Cannella, 2003; Huse & Zattoni, 2008; Kim et al., 2009; Pettigrew & McNulty, 1995; Stiles, 2001)	٪۶	نظریه سیطره مدیریتی ^{۵۰}	۸-۱-۱
(Gabriellson & Huse, 2004; Hambrick et al., 2008; Huse et al., 2011)	٪۴	رویکردهای قانونی ^{۵۱}	۹-۱-۱
(Johnson et al., 2013; Subramaniam et al., 2013; Tian et al., 2011)	٪۴	نظریه سرمایه اجتماعی	۱۰-۱-۱
(Westphal & Zajac, 2013)	٪۱	نظریه نمایندگی واقع‌شده در دل اجتماع ^{۵۲}	۱۱-۱-۱
(Ben-Amar et al., 2013; Gabriellson & Huse, 2004; Huse, 2008; Kim et al., 2009; Pearce & Zahra, 1992; Pye & Pettigrew, 2005; Sundaramurthy & Lewis, 2003)	٪۹	نظریه اقتضایی	۱-۲-۱

ارجاعات (کدها) به صورت گزینشی	درصد تکرار	مفاهیم (نظریه‌ها)	کد مفهوم
(Ben-Amar et al., 2013; Brundin & Nordqvist, 2008; Gabriellson & Huse, 2004; Huse, 2008; Pye & Pettigrew, 2005)	٪۶	نظریات تکاملی (یادگیری)	۲-۲-۱
(Bailey & Peck, 2013; Finkelstein & D'aveni, 1994; Gulati & Westphal, 1999)	٪۴	نظریه سازمان ^{۵۳}	۳-۲-۱
(Pettigrew & McNulty, 1995; Stiles, 2001)	٪۳	نظریه ساختار ^{۵۴}	۴-۲-۱
(Combs et al., 2007; Finkelstein, 1992; Huse et al., 2011; Johnson et al., 2013; Pye & Pettigrew, 2005; Udueni, 1999; Willems et al., 2017)	٪۹	قدرت و سیاست در سازمان‌ها/نظریه چرخش قدرت ^{۵۵}	۱-۳-۱
(Gabaldon et al., 2018; Ingley & Van der Walt, 2001; Rindova, 1999; Torchia et al., 2015; Zona & Zattoni, 2007)	٪۶	دیدگاه شناختی ^{۵۶}	۲-۳-۱
(Forbes & Milliken, 1999; Golden & Zajac, 2001; Westphal & Bednar, 2005; Zand, 1972)	٪۵	تصمیم‌گیری گروه-های کوچک ^{۵۷}	۳-۳-۱
(Gabaldon et al., 2018; Hendry et al., 2010; Schmidt & Brauer, 2006; Stiles, 2001)	٪۵	فرایند استراتژی ^{۵۸}	۴-۳-۱
(Westphal & Stern, 2006; Westphal & Zajac, 1995; Zajac & Westphal, 1996)	٪۴	نظریه دسته‌بندی خود ^{۵۹}	۵-۳-۱
(Van Ees et al., 2009; Willems et al., 2017)	٪۳	نظریه رفتاری از شرکت ^{۶۰}	۶-۳-۱
(Forbes & Milliken, 1999; Zand, 1972)	٪۳	اثر بخشی گروه کاری ^{۶۱}	۷-۳-۱
(Westphal, 1998; Westphal & Stern, 2006)	٪۳	نظریات تأثیرگذاری اجتماعی و مدیریت تأثیرگذاری و نفوذ ^{۶۲}	۸-۳-۱
(Knockaert et al., 2015)	٪۱	نظریه خودکامیابی ^{۶۳}	۹-۳-۱
(Pearce & DeNisi, 1983)	٪۱	نظریه اسناد ^{۶۴}	۱۰-۳-۱
(Nielsen & Huse, 2010)	٪۱	نظریه تهدید کلیشه‌ها ^{۶۵}	۱۱-۳-۱
(Knockaert et al., 2015)	٪۱	دیدگاه توجه پایه شرکت ^{۶۶}	۱۲-۳-۱
(Huse et al., 2011)	٪۱	مدیریت نمادین ^{۶۷}	۱۳-۳-۱

A behavioural approach to corporate governance: Theories and methodologies

Ali Divandari

Mohammad Sadegh Hashemi

Amin Moeiniyan

Abstract

Most of the studies on corporate governance that have been conducted thus far are based on Agency Theory and are mainly focused on the structural approach. These studies which are mostly done by accounting and finance scholars, do not represent the board members' real behavior and interactions among the players as well. Therefore, the board decision-making processes have remained a black box for those researchers specializing in strategy and organizational behavior. This study aims to systematically review the corporate governance researches that have been particularly focused on organizational behavior perspective. The research question is: what scholars have published so far on theory and methods in this area of study? We used a systematic literature review applying a qualitative Meta-synthesis approach. We found 140 articles from which 78 articles with average JIF score 4.34, were selected. From coding process we recorded 1404 descriptive and 337 content analysis codes which revealed 28 theories that have been classified in three categories of "Board Role Theories", "General Theories" and "Social Psychological Theories". Findings show that until now most of the studies are based on the Agency Theory, using quantitative data with cross-sectional research design unable to perfectly explore the processes and dynamics of board meetings. Based on the findings, in order to better understand the processes and dynamics of board members' behavior, we suggest that researchers consider mixed research designs and collect primary data from interviews, and direct observations, instead of relying on archival data that comes out from securities market databases.

Keywords: Corporate governance, behavioral approach, board processes, systematic literature review, social psychological theories